Викладання біології **у 7-х класах у 2024/2025** навчальному році для закладів загальної середньої освіти здійснюватиметься за наступними модельними навчальними програмами, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»:

1) модельна навчальна програма «Біологія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Соболь В.І.);

2) модельна навчальна програма «Біологія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Балан П.Г., Кулініч О.М., Юрченко Л.П.);

3) модельна навчальна програма «Біологія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Самойлов А.М., Тагліна О.В., Утєвська О.М.).

Модельні навчальні програми «Біологія. 7-9 класи» враховують, що саме від 7 класу починається системне вивчення біології як окремої науки. Модельні програми можуть застосовуватися вчителями при створенні власних навчальних програм, які мають бути затверджені педагогічною радою школи. Як відомо, модельна програма, порівняно з навчальною, не вказує кількість годин, порядок вивчення тем і інструментарій для вчителя. Вона лише визначає зміст предмета та орієнтовну послідовність тем, а також різновиди діяльності учнів та очікувані результати навчання. Розробляючи навчальну програму, педагоги можуть вносити зміни у пропонований модельною навчальною програмою зміст навчального предмета, загальний обсяг таких змін може досягати 20%. Також учитель може змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання.

У 2024/2025 навчальному році для 8-х та 9-х класів навчання біології в закладах загальної середньої освіти здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

● **Біологія:**

- 8-9 класи – навчальна програма з біології для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (оновлена), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804;

- 8-9 класи з поглибленим вивченням біології – навчальна програма з біології для 8-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням біології, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 17.07.2013 №983;

● **Біологія і екологія:**

- 10-11 класи (рівень стандарту) – навчальна програма з біології і екології для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти: рівень стандарту, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407;

- 10-11 класи (профільний рівень) – навчальна програма з біології і екології для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти: профільний рівень, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 №1407.

Програми розміщено на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

На основі навчальної програми предмета/інтегрованого курсу вчитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів і поурочних планівконспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, територіальної громади є неприпустимим.

Розподіл годин у всіх програмах є орієнтовним. Такий підхід дає можливість учителю для творчої реалізації змісту: обирати більш доцільну на його розсуд послідовність розкриття навчального матеріалу в межах одного навчального року (але так, щоб не порушувалася логіка викладу), змінювати орієнтовну кількість годин, передбачених для вивчення тем (розділів), здійснювати планування та використання резервних годин, до прикладу, для повторення, систематизації, узагальнення навчального матеріалу, контролю й оцінювання результатів навчання учнів, проведення шкільних екскурсій (для проведення останніх можна використовувати, також, час, відведений для навчальної практики), добирати об’єкти та використовувати для вивчення приклади з рідної місцевості.

Кількість годин на вивчення біології у 7-х класах

Згідно з Додатком 1 Типової освітньої програми діапазон тижневого навчального навантаження природничої освітньої галузі у 7-х класах становить

від 7 до 9 годин, резерв – 0,5 години. Рекомендована кількість годин на тиждень (7,5 годин) може бути розподілена між навчальними предметами таким чином:

- біологія – 2,5 години;

- географія – 2 години;

- фізика – 2 години;

- хімія – 1 година.

Заклад освіти також може продовжити вивчення інтегрованого курсу «Природничі науки. 7-9 клас».

Кількість годин на вивчення біології та екології у 8-11-х класах

Відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІ ступеня, затвердженої наказом МОН України від 20.04.2018 №405, у всіх закладах загальної середньої освіти біологія вивчається:

- у 8 класі – 2 години на тиждень;

- у 9 класі – 2 години на тиждень.

Відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня, затвердженої **наказом МОН України від 20.04.2018 №408**, біологія і екологія вивчається:

- на рівні стандарту в 10 класі – 2 години на тиждень;

- на профільному рівні в 10 класі – 5 годин на тиждень;

- на рівні стандарту в 11 класі – 2 години на тиждень;

- на профільному рівні в 11 класі – 5 годин на тиждень;

- на академічному рівні – 1,5 години на тиждень.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється відповідно до рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 №1093.

Рекомендації стосуються оцінювання учнів 5-9 класів. Відповідно наказ МОН №289 від 1 квітня 2022 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти» втратив чинність.

Перелік підручників з біології для 7 класу закладів загальної середньої освіти, які видаватимуться за кошти державного бюджету в 2024 році:

- «Біологія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Балан П.Г., Козленко О.Г., Остапченко Л.І., Кулініч О.М., Юрченко Л.П.);

- «Біологія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Задорожний К.М., Ягенська Г.В., Павленко О.А., Додь В.В.);

- «Біологія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Соболь В.І.);

- «Біологія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Тагліна О.В., Самойлов А.М., Утєвська О.М.; Довгаль Л.В.).

Електронні варіанти підручників розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти на сторінці електронної бібліотеки.

У 2024/2025 навчальному році в закладах загальної середньої освіти у 5-6 класах вивчатиметься інтегрований курс «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» **за модельними навчальними програмами, у змісті яких реалізуються концептуальні засади нового Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898**. Модельні навчальні програми розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України.

У 7 класах у 2024/2025 н.р. можливе продовження вивчення єдиного інтегрованого курсу «Природничі науки» для учнів 7-9 класів без окремого вивчення предметів хімія, біологія, географія, фізика за модельною навчальною програмою «Природничі науки. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Мандренко Ю.І., Довгань Г.Д., Сардига М.В., Омелянчук Ю.О., Боднар О.В., Ментух С.І.), якій надано гриф МОН України (наказ МОН від 19.04.2024 №550). Водночас заклади загальної середньої освіти не позбавлені можливості обирати окремі предмети до вивчення на циклі 173 базового предметного навчання (у 7-9 класах): хімія, біологія, фізика (географія починає вивчатися з 6 класу).

До переліку модельних навчальних програм природничої освітньої галузі, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», входять:

1) модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.). Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795.
2) модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевнюк Т.В.). Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795.
3) модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шаламов Р.В., Каліберда М.С., Григорович О.В., Фіцайло С.С.). Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795.
4) модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бобкова О.С.). Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки від 13.12.2021 №1358).
5) модельна навчальна програма «Довкілля. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Григорович О.В.). Затверджена наказом

Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки від 13.12.2021 №1358).
6) модельна навчальна програма «Природничі науки. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Білик Ж.І., Засєкіна Т.М., Лашевська Г.А., Яценко В.С.). Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795.
7) модельна навчальна програма «Природничі науки. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Мандренко Ю.І., Довгань Г.Д., Сардига М.В., Омелянчук Ю.О., Боднар О.В., Ментух С.І.). Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 19.04.2024 №550.

Заклад освіти може реалізовувати одночасно кілька варіантів організації освітнього процесу, наприклад, в одному класі на паралелі обирати модельну навчальну програму «Пізнаємо природу» одного авторського колективу, у другому класі на паралелі – іншого чи, до прикладу, вивчати інтегрований курс «Довкілля» в одному класі, а в іншому – «Природничі науки». Головне – не змінювати вибір варіанту організації освітнього процесу і модельної навчальної програми при переході від 5-го до 6-го класу, оскільки кожна з них має особливості щодо реалізації завдань природничої освітньої галузі адаптаційного циклу (5-6 класи).

У відповідності до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235, освітній процес у **6-х класах** із природничої освітньої галузі організовується за такими варіантами:

1) інтегрований курс «Пізнаємо природу» і предмет «Географія»;

2) інтегрований курс «Довкілля» і предмет «Географія»;

3) інтегрований курс «Природничі науки» (окремий предмет «Географія» не вивчається).

Інтегрований курс «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» у 5-6 класах розрахований на навчальне навантаження 2 год. на тиждень (рекомендована кількість годин на вивчення). Кількість навчальних годин на інтегрований курс «Природничі науки» у 7 класах (за умови його вивчення) заклад освіти визначає самостійно в межах заданого діапазону «мінімального» та «максимального» навчального навантаження, визначеного Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: від 7 до 9 годин на тиждень.

Зважаючи, що модельні навчальні програми не містять розподілу навчального часу на вивчення окремих тем, учителі мають зробити це самостійно. Якщо вчитель/вчителька вважатиме, що в умовах закладу освіти/класу досягти очікуваних навчальних результатів, визначених модельною навчальною програмою, можна, вилучивши/додавши деякі складники змісту й/або види навчальної діяльності, чи в межах певного року навчання змінити їхню послідовність, то зможе зробити це, складаючи на основі модельної навчальної програми та підручника, вибраного для навчання, власну навчальну програму, яка має бути затверджена педагогічною радою закладу освіти.

Теми досліджень у 5-6 класах тісно пов’язані з повсякденним життям, тому важливим елементом кожного досліду є формулювання висновків відповідно до його гіпотези (припущення). Саме так учні встановлюватимуть закономірності перебігу певних явищ і процесів та навчатимуться застосовувати їх під час розв’язування навчальних і життєвих проблем. Під час виконання досліджень і розв’язання проблем учителям/учителькам необхідно розвивати медіаграмотність учнів – уміння оцінювати надійність інформаційних джерел, достовірність і науковість інформації тощо та перетворювати її (інтерпретувати схеми, графіки, діаграми, інфографіку, табличні дані та, навпаки, на підставі текстової інформації або числових даних створювати графіки, діаграми тощо). Учитель може комбінувати певні дослідження, самостійно визначати порядок їхнього виконання та час (оскільки запропоновано дослідження нетривалі і довготривалі), проте виконання експерименту є обов’язковим. Теми дослідницьких проєктів – орієнтовні. Академічна свобода вчителя полягає в тому, що він може змінити предмет дослідження. Однак робота над певною методикою дослідження та проблематикою має відповідати програмі. Так, наприклад, моделювання будови квітки може бути замінене на моделювання іншого об’єкту живої природи відповідної складності (наприклад, членистоногої тварини), але не на теоретичне вивчення будови квітки, опосередковане спостереження за нею або вимірювання її параметрів. Варто запропонувати теми проєктних робіт з урахуванням пізнавальних інтересів здобувачів освіти, матеріально-технічного забезпечення закладу освіти, територіальних особливостей, тощо.